

Spis treści

I W KRAINIE BAŚNI..... 5

1. Pradziad na Rejvízie..... 6

Skoro książka przedstawia Królestwo Pradziada, to nie może zabraknąć w niej komiksu o jego królu – samym Pradziadzie – baśniowym duchu gór Jeseníków. Przedstawiona tutaj historia oparta jest na legendach opisanych przez popularnego na zlatohorsku autora książek dotyczących historii regionu Sotirisa Joanidisa. Legenda przedstawiona została w bogatym zbiorze pt. „Zlaté baje ze Zlatohorska” (Zlaté Hory, 2007). Pokażny tom opisuje kilkadziesiąt historii z czeskiego pogranicza, niestety tylko w języku czeskim. Dlatego warto sięgnąć do książki „Legendy i mity pogranicza nysko-jesenickiego w drewnie malowane” wydanej w 2005 roku przez Starostwo Powiatowe w Nysie. Tutaj możemy przeczytać bez przeszkód obie historie (opowieści przedstawione są zarówno w języku czeskim, jak i polskim).

A skoro już mowa o legendach, to można sięgnąć także do innych opracowań. Na Opolszczyźnie do mitologii ludowej w bogatej literaturze zaprasza Dorota Simonides, polska folklorystka, profesor nauk filologicznych i polityk. Najpiękniejszym zbiorem regionalnych legend jest praca Henryki Młynarskiej z Głogówka, pt. „Legendy, podania i opowieści historyczne z Głogówka i okolic”. Obszerny, pięknie opracowany edytorsko tom wydany został w 2010 roku. Na koniec warto wspomnieć o tym, że stolica powiatu prudnickiego – Prudnik jest również siedzibą biura polskiej części Euroregionu Pradziad. Wywodzące się z Głogówka Bractwo Sorontar w swojej bogatej działalności (przedstawienia, rekonstrukcje historyczne) nawiązuje także mocno do postaci Pradziada. To dzięki członkom tego bractwa można czasami spotkać Ducha Gór na ulicach naszych miast.

2. Jak powstała góra Pradziad..... 12

To druga opowieść o Pradziadzie w naszym zbiorze. Powstała na podstawie legendy opracowanej przez Kazimierza Staszka we wspomnianej wyżej książce „Legendy i mity pogranicza nysko-jesenickiego w drewnie malowane”. Ta historia, w innej wersji znalazła się również w wydany przez Starostwo Powiatowe w Prudniku w 2012 roku komiksie „Ziemia Prudnicka narysowana”.

II NATCHNIENI WIARĄ..... 17

3. Panna Maria Pomocná..... 18

Teraz poważniejsza opowieść, historia bardzo popularnego po obu stronach granicy miejsca pielgrzymkowego w Zlatých Horach. To czeskie sanktuarium położone jest wysoko w górach, blisko szczytu góry Příčný vrch. Czeskie Panna Maria Pomocná, polskie Marii Panny Nieustającej Pomocy, niemieckie Maria Hilf jest m.in. miejscem dorocznej Pielgrzymki Trzech Narodów. Tu przedstawiamy historię powstania tego miejsca posługując się obrazami z epoki. Jako, że historia rozpoczyna się w pierwszej połowie XVII wieku i kończy na początku wieku XVIII (z dopowiedzeniem sięgającym naszych czasów) skorzystaliśmy z pomocy barokowych i późniejszych malarzy. Kolejne kadry komiksu powstały na podstawie dzieł Rembrandta van Rijn, Vermeera van Delft, Diego Velázqueza, Petera Paula Rubensa, Georgesa de La Toura, Jeana-Baptiste Chardina, Thomasa Gainsborougha, Williama Hogartha i Caravaggio.

Prócz tego w komiksie wykorzystane zostały dwie grafiki Friedricha Bernharda Wernera z 2. połowy XVIII wieku. Pierwsza przedstawia Zlaté Hory i pochodzi ze zbiorów Muzeum w Nysie. Druga ukazuje Prudnik i znajduje się w zbiorach Muzeum Ziemi Prudnickiej. Karta zawierająca tę wędutę zakupiona została w 2015 roku przez starostę prudnickiego i подарowana naszemu muzeum. Historia sanktuarium w Zlatých Horach opisana została przez Vladislava Bakoňčika i Boleslava Doboša w książce „Sanktuarium Matki Bożej Wspomożycielki niedaleko Zlatých Hor”, która została wydana w Czechach w 2008 roku, także w języku polskim.

4. Chrzest 966..... 23

Komiks w swoim pierwszym rysunku sięga do rocznicy 1050-lecia chrztu Polski. Fakt ten świętujemy w 2016 roku w Polsce bardzo uroczyście, dlatego też postanowiliśmy podkreślić to w naszej publikacji, która ukazuje się w tym, a nie w innym roku. Komiks jest jednak głównie opowieścią o najbardziej znanym polskim dominikaninie ojcu Janie Górze. Ten charyzmatyczny zakonnik sięgał często do historii Polski, sam pomysł stworzenia nad Jeziorem Lednickim miejsca spotkań polskiej młodzieży swoje źródło miał właśnie w początkach państwowości polskiej związanej nierozzerwalnie z datą 966 roku. Pochodzący z Prudnika o. Góra nie weźmie z nami udziału w tym wielkim jubileuszu, zmarł pod koniec 2015 roku. Staramy się zatem nie zapominać o nim w tym momencie.

Komiks nawiązuje też do miejsca uwięzienia Prymasa Polski Stefana kardynała Wyszyńskiego w Prudniku-Lesie. W zajętych przez komunistyczne władze klasztorze franciszkanów Prymas Tysiąclecia przebywał od 6 października 1954 do 29 października 1955 roku. Tutaj powstała myśl Ślubów Jasnogórskich Narodu. Obok ojca Góry pojawia się tu też franciszkanin ojciec Antoni Dudek. Chcąc poznać bliżej historię uwięzienia prymasa w Prudniku warto sięgnąć do książki „Prymas Stefan Wyszyński więzień Prudnika (6 X 1954 – 29 X 1955)” wydanej w 2015 roku. Praca zbiorowa pod redakcją Wojciecha Dominiaka i Marcina Husaka zbiera referaty ogólnopolskiej konferencji naukowej, która odbyła się w Prudniku w 2014 roku.

III WOJENNE DROGI..... 29

5. Śmierć grafa von Sprety..... 30

Choć staramy się, aby nasze wydawnictwo miało formę bardziej rozrywkową nie brakuje tu również tematów poważnych. Teraz też taki rozdział, który rozpoczyna komiks sięgający do bitwy o twierdzę Koźle w czasach napoleońskich. Historia śmierci generała wojsk napoleońskich powstała na podstawie opracowania Joachima Filusza według książki Karola Joncy „Wielka Armia Napoleona w kampanii 1807 roku pod Koźlem” wydanej przez Instytut Śląski w Opolu w 2003 roku.

6. Trzecie Powstanie Śląskie..... 35

Krótki epizod z tego powstania, wydarzeń dziejących się na Górze św. Anny powstał z inspiracji książką zawierającą wspomnienia ojca Kolumbana Soboty, urodzonego w Gostomi franciszkanina. Z wydanej w 1998 roku książki „O. Kolumban Sobota OFM. Wspomnienia z lat 1919-1920-1921” opracowanej przez Wandę Musialik skorzystaliśmy również w 2012 roku w komiksie „Ziemia Prudnicka narysowana”. Wówczas był to jednak inny bardziej dramatyczny opis, tym razem wybraliśmy epizod bardziej humorystyczny.

7. Ślązak w Warszawie..... 43

To przejmująca historia pochodzącego z Głogówka, pracującego w Prudniku, w Katowicach i w końcu w Warszawie Stanisława Soboty. Komiks pierwotnie opublikowany został w antologii „Po powstaniu” wydanej przez Muzeum Powstania Warszawskiego w 2012 roku.

8. Nawrócony..... 50

Opowieść o Żołnierzu Niezłomnym z terenu ziemi prudnickiej? Tak, po wojnie w Szybowicach, Polacy przybyli tu z Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej założyli Krajową Armię Podziemną. Działali tu przez kilka lat, a w szeregach grupy znalazł się także żołnierz Armii Krajowej Hieronim Bednarski. O nim jest ta bardzo tragiczna opowieść. Losy KAP i Hieronima Bednarskiego przedstawił lokalny historyk Franciszek Dendewicz, dyrektor szkoły w Szybowicach, w artykułach pt. „Żołnierze Wyklęci Krajowej Armii Podziemnej w Szybowicach” w „Tygodniku Prudnickim” (nr 10 i 11 z marca 2016 roku). W Internecie jest więcej informacji na ten temat, szczególnie pod adresem: <http://tajnahistoriarzeszowa.pl/2015/10/25/czlowiek-ktory-mial-zlikwidowac-wladyslawa-kruczka/>. Na podstawie ilustracji z internetowego materiału przygotowanego przez Marcina Maruszaka powstały także nasze rysunki.

Na temat Krajowej Armii Podziemnej i Hieronima Bednarskiego, a także szerzej Żołnierzy Wyklętych możemy przeczytać w dwutomowym dziele pod redakcją historyka Zbigniewa Bereszyńskiego i starosty Radosława Roszkowskiego pt. „Wielka księga opozycji na pograniczu” wydanym w latach 2014-2015.

IV NIEWIARYGODNE.....57

9. Poszła Karolinka do Gogolina.....58

Kto nie słyszał piosenki pt. „Poszła Karolinka do Gogolina”? Najmłodsze pokolenie mogło już nie słyszeć, dlatego m.in. postanowiliśmy przypomnieć ten przebój z epoki Gierka. Piosenka mówi o historii pewnego uczucia w sposób mglisty, poetycki. My staramy się sięgnąć do źródeł i zaprezentować folklorystyczną opowieść związaną z Karolinką i Karliczkiem według ustnych przekazów rodziny głównych postaci piosenki. Taka wersja historii Karolinki i Karliczka przedstawiona została w Regionalnym Centrum Rozwoju Edukacji w Opolu podczas konferencji, jaka odbyła się w październiku 2012 roku (Małgorzata Weigt, „Dokąd poszła Karolinka” w „Tygodnik Prudnicki” nr 44 z 31 października 2012 roku).

10. Opole.....64

Komiks opisuje ostatnie chwile życia Jacka Zajdlera, niezapomnianego odtwórcy roli Tolka Banana w bardzo niegdyś popularnym serialu telewizji polskiej. Aktor zmarł bardzo młodo, najprawdopodobniej śmiercią samobójczą, choć wokół tej śmierci narosło również parę legend. Sugerowany jest np. udział służb bezpieczeństwa PRL-u. Komiks delikatnie nawiązuje też do tradycji festiwalu piosenki polskiej w Opolu

11. Niezwykła przygoda Mateusza.....70

Ta historyjka jest bardzo swobodnym, fantastycznym nawiązaniem do odkrycia w Krasiejowie bardzo bogatych pokładów zawierających szczątki dinozaurów. Odkryto tu m.in. kości gadów nie znanych z innych miejsc, stąd prehistoryczne zwierzę nazwano Silesaurusem. Dzisiaj w Krasiejowie funkcjonuje wspaniały park rozrywki, gdzie nie tylko można się dobrze zabawić, ale też wiele nauczyć. Obok atrakcji rozrywkowych, są też wykopaliska, muzeum itp. W odróżnieniu innych modnych miejsc tego typu, ten Dinopark powstał na bazie autentycznych znalezisk.

V PASJE ZMIENIAJĄ ŚWIAT.....77

12. Pszczoły ks. Jana.....78

Komiks o działalności ks. Jana Dzierżona, ojca współczesnego pszczelarstwa, który działał w Łowkowicach i Kluczborku. Tam też można zwiedzać miejsca związane z pracą słynnego (patron wielu ulic na Śląsku) księdza, a także poświęcone mu muzeum. Historia mówi głównie o jego działalności gospodarczo-społeczno-naukowej, prawie wcale nie sięgając do posługi duszpasterskiej, ale też ksiądz Dzierżon z takiej postawy był znany, jako duszpasterz często spotykając się z niezrozumieniem i pretensjami. Jako pszczelarz odniósł wielkie sukcesy.

13. Blue jeans.....82

Czy jest ktoś, kto nie ubrał kiedykolwiek dżinsów? Raczej nie. Popularne spodnie produkowane często przez bardzo renomowane marki odzieżowe dziś spotkać możemy w różnych kolorach i odcieniach, ale te najbardziej znane są oczywiście niebieskie. Dzisiaj to oczywiste, ale dawno temu... W Opolu urodził się w połowie XIX wieku, przyszły naukowiec, chemik Rudolf Teophil Knietsch. To dzięki niemu dżinsy (jeansy) mają taką barwę. Tutaj prezentujemy jednostronicowy szkic na ten temat.

14. Kadisza Maxa Pinkusa.....83

Max Pinkus to postać niezwykła. Przemysłowiec działający na wielką europejską skalę, ale przy tym mecenas nauki i kultury. Stworzył w Prudniku bardzo bogatą w zbiory, szczególnie silesianów, Bibliotekę Śląską. Był przyjacielem noblisty Gerharta Hauptmanna. I Pinkus i Hauptmann występują w naszym komiksie, w sytuacji bardzo przykrej, związanej ze śmiercią Maxa Pinkusa, jego pogrzebem i rozwijającym się terrorem nazistowskim w Niemczech. Max Pinkus był także bohaterem komiksu w książce „Ziemia Prudnicka narysowana” w 2012 roku. Tamta opowieść była jednak dużo pogodniejsza.

15. Serengeti nie może umrzeć..... 89

Bernhard Grzimek to prawdziwa legenda. Urodził się w Nysie i stąd ruszył w szeroki świat. Miłośnik przyrody, lekarz weterynarii, dyrektor ogrodu zoologicznego we Frankfurcie nad Menem, dziennikarz, autor wielu bardzo lubianych książek, wydanych w milionowych nakładach, założyciel czasopisma o zwierzętach, bohater audycji radiowych i reżyser filmów przyrodniczych. Wraz ze swoim synem Michaeliem zabiegał o stworzenie parku narodowego w Tanzanii. Podczas prac w Afryce zginął jego syn. Zostali tu obaj pochowani, ciesząc się wielką sławą w tym afrykańskim państwie.

Artykuły o Bernhardzie Grzimku ukazały się w: „Ziemi Prudnickiej. Rocznik 2004” (autor Albert Szyndzielorz), „Sławni Nysanie – nauka i kultura bogactwem historii regionu” z 2004 roku (Kazimierz Staszków), „Niemcy górnośląscy. Leksykon biograficzny” z 2004 roku oraz „Sławne postacie pogranicza polsko-czeskiego Euroregionu Pradziad – wspólne dziedzictwo historyczne” z 2007 roku (Kazimierz Staszków).

VI DUSZA ARTYSTY..... 97

16. Fortepian Elsnera..... 98

Kto był nauczycielem Fryderyka Chopina? Oczywiście Józef Antoni Franciszek Elsner. Nie był to jedyny nauczyciel sławnego polskiego kompozytora i pianisty, ale to właśnie Elsner miał ogromny wpływ na osobowość muzyczną młodego Chopina ze względu na zainteresowania muzyką ludową. Józef Elsner, polski kompozytor, pedagog, działacz kultury muzycznej i teoretyk muzyki urodził się w Grodkowie na Opolszczyźnie. Później robił karierę we Wrocławiu, następnie we Lwowie, gdzie został współpracownikiem innej sławy tego czasu Wojciecha Bogusławskiego. W końcu, mimo niemieckiego pochodzenia, jako wielki polski twórca trafił do Warszawy. Obok twórczości kompozytorskiej był też cenionym pedagogiem, pracując m.in. w Szkole Głównej Muzyki, gdzie wykształcił wielu polskich kompozytorów, wśród nich Fryderyka Chopina.

17. Neisse..... 103

Max Herrmann-Neisse urodził się w 1886 roku w Nysie, zmarł w 1941 roku w Londynie. Na emigracji nie był szczęśliwy, Niemcy jednak musiał opuścić po dojściu Hitlera do władzy. Był pisarzem, poetą i publicystą. Skończył nyskie Carolinum, studiował historię literatury i historię sztuki we Wrocławiu i w Monachium. Nieszczęściem Maxa Herrmanna (Neisse to przydomek literacki, który przybrał wyrażając swój stosunek do rodzinnego miasta) było jego kalectwo. Nie przeszkodziło mu to związać się z piękną kobietą, aktorką Leni Gebek. Byli razem aż do śmierci.

Wiersze, które zamieszczone zostały w oryginale w komiksie wraz z polskim tłumaczeniem pochodzą ze strony Uniwersytetu Wrocławskiego: http://www.ifg.uni.wroc.pl/stacjonarne/inne/projekt/elixiere/ELIXIERE_sonder.pdf. O Maxie Herrmannie-Neisse można poczytać w tych publikacjach, które dotyczą Bernharda Grzimka: „Sławni Nysanie – nauka i kultura bogactwem historii regionu”, „Niemcy górnośląscy. Leksykon biograficzny” i „Sławne postacie pogranicza polsko-czeskiego Euroregionu Pradziad – wspólne dziedzictwo historyczne”.

18. Colas Breugnon..... 110

Colas Breugnon to tytułowa postać z powieści Romaina Rollanda wydanej po raz pierwszy w 1919 roku. Powieść tę czytał, jeszcze przed jej wydaniem młody Rafał Urban z głogóweckich Winiar. Komiks jest o Rafale Urbanie - twórcy, gawędziarzu, sadowniku, filozofie, nazwanym przez Edwarda Stachurę Ojcem Rafałem. Mamy tu więc Romain Rollanda, Edwarda Stachurę, czas jeszcze na Jana Cybisa, wielkiego polskiego malarza kolorystę, a wszystko ze sobą bardzo powiązane w jednej historii. Jakby było mało, to na początku występuje jeszcze Jerzy Grygolunas, a na koniec dochodzi znany regionalny poeta Tadeusz Soroczyński. Rafała Urban i Jan Cybis znali się bardzo dobrze, Cybis pochodził spod głogóweckiej wsi – Wróblina.

W naszej historii wykorzystujemy gawędę Urbana „O Śląsku i o Ślązakach” oraz fragment wiersza Urbana „Płonka na miedzy”. Oba teksty pochodzą z pierwszego tomu dzieł zebranych Rafała Urbana pt. „Pisma” wydanych przez Instytut Śląski w Opolu w latach 1982-1990.

19. The Revival Silesian Pop Art..... 117

To dość dziwny komiks, stylistycznie wzorowany na sztuce pop artu z lat 70. XX wieku. Odwołuje się zwłaszcza i wprost do plastyki znanej ze słynnego filmu animowanego „Yellow Submarine” z 1968 roku z piosenkami zespołu The Beatles. Opowiada o plastyku działającym w Prudniku i Głogówku w latach 70. – Tadeuszu Weigcie, który zmarł tragicznie w 1981 roku. Tak się złożyło, że to mój ojciec chrzestny, który miał znaczący wpływ na zajęcie się przeze mnie grafiką, jest więc ten komiks formą „tribute to”.

20. Alex..... 120

Alex to pseudonim artystyczny Aleksandry Naumik Sandoy, nazywanej królową funk rocka. Urodziła się w Wilnie w 1949 roku, zmarła w Oslo w 2013 roku. Mieszkała w Kluczborku, dlatego też zajmujemy się jej osobą. Wcześniej zaczęła śpiewać, występowała na festiwalu opolskim. Po wyjściu za mąż, za Norwega Haakona Sandoy wyjechała z Polski. Zrobiła światową karierę, choć w Polsce, ze względu na antykomunistyczne poglądy mało kto o niej słyszał.